

LJUDSKA SIGURNOST: SIGURNOST HRANE I GLAD KAO DIMENZIJE MEĐUNARODNE SIGURNOSTI

Josipa Zubak *

UDK: 338.439
341.123.04:641
341.24:641
327.5:641

Primljeno: 27. VIII. 2015.

Prihvaćeno: 15. X. 2015.

SAŽETAK

Koncept ljudske sigurnosti prvi put je istaknut u izvješću UNDP-a (United Nations Development Programme: Razvojni program Ujedinjenih naroda) 1994. i bazira se na slobodi od oskudice (*freedom from want*) i slobodi od straha (*freedom from fear*). Na Svjetskom samitu o hrani (World Food Summit) 1996. sigurnost hrane je definirana na način koji naglašava dostupnost hrane, pristup hrani te korištenje i stabilnost kao ključne dimenzije sigurnosti hrane. Iako najčešće nije jedini uzrok sukoba, nesigurnost hrane predstavlja sigurnosnu prijetnju jer služi kao pokretač nasilnog djelovanja. Glad i nesigurnost hrane povećavaju vjerojatnost da će doći do prosvjeda i nereda što potiče nesigurnost među stanovništvom i ostavlja dugotrajne posljedice na cjelokupan razvoj zajednice. S druge strane, sukobi uzrokuju degradaciju okoliša, raspad ekonomije i prisilno raseljavanje stanovništva što u konačnici uzrokuje glad i, naposljetku, bolest i smrt. U posljednjem desetljeću mnoge zemlje ulažu napore u provođenje zakona i strategija usmjerenih na rješavanje problema gladi. Nastoji se potaknuti i društvene skupine da aktivno sudjeluju kako bi uz pomoć međunarodne zajednice unaprijedili sigurnost hrane i osigurali pozitivne transformacije.

Ključne riječi: sigurnost, ljudska sigurnost, nacionalna sigurnost, međunarodna sigurnost, sigurnost hrane, sukobi, međunarodne organizacije.

SIGURNOST

Od svojih početaka čovjek je imao potrebu za izgradnjom sigurnog okruženja kako bi osigurao temeljne životne uvjete za sebe i svoju zajednicu. Bilandžić (2014) naglašava kako se u demokraciji sigurnost razvila izvan okvira vojnog djelovanja pa se krajem 20. stoljeća javljaju nove definicije sigurnosti. Navest ćemo neke od njih:

---

* Josipa Zubak (josipazubak1@gmail.com) je magistra međunarodnih odnosa i diplomacije iz Zadra. Rad je proizašao iz diplomskog rada *Ljudska sigurnost: sigurnost hrane i glad kao dimenzije međunarodne sigurnosti* pod mentorstvom dr. sc. Mirka Bilandžića, izv. prof. Diplomski rad je izrađen na DIU Libertas, a obranjen je u lipnju 2015.

Sigurnost je stanje bez opasnosti i ugrožavanja, sigurnost podrazumijeva i osjećaj sigurnosti, ali i aktivnosti odnosno sustav za ostvarenje sigurnosti.

Sigurnost, u objektivnom smislu, mjeri odsutnost prijatni stečenim vrijednostima, a u subjektivnom smislu odsutnost straha da će takve vrijednosti biti ugrožene. (Bilandžić 2014)

Bilandžić u knjizi *Sjeme zla: uvod u studije terorizma* (2014) piše o nacionalnoj sigurnosti, sigurnost naziva problemom s kojim se suočavaju svi ljudi, a nacionalnu sigurnost opisuje kao sigurnost nacije koja uz sigurnost društva i države predstavlja univerzalno dobro. Grizold (1998) navodi da je nacionalna sigurnost sastavni dio međunarodne sigurnosti koja se sastoji od općeprihvatljivih vrijednosti kojima međunarodni subjekti reguliraju međusobne odnose.

Američki predsjednik Franklin Delano Roosevelt je u svom obraćanju Kongresu 6. siječnja 1941. naveo četiri temeljne ljudske slobode: slobodu govora i izražavanja, slobodu vjeroispovijesti, slobodu od oskudice i slobodu od straha zbog naoružanja.¹ Taj je Rooseveltov govor poslužio kao temeljno načelo definiranja ljudske sigurnosti u izvješću UNDP-a 1994. godine. U tom UNDP-ovom izvješću moguće je izdvojiti sedam povezanih elemenata ljudske sigurnosti: ekonomsku sigurnost, sigurnost hrane, zdravstvenu sigurnost, sigurnost okoliša, osobnu sigurnost, društvenu sigurnost i političku sigurnost.

Kerr (2010b) postavlja pitanje važnosti koncepta ljudske sigurnosti i nastoji utvrditi je li on koristan. Naime, danas se većina oružanih sukoba u svijetu vodi u subsaharskoj Africi gdje ih je jako teško kontrolirati ili prekinuti. Porast siromaštva, pad BDP-a i minimalna pomoć ne pružaju velike šanse za mir posebice zbog izobilja jeftinog oružja i iskustava iz prethodnih ratova. Uza sve to, porast ratova pogoršava uvjete koji su doveli do početka sukoba stvarajući pritom klasičnu „zamku sukoba“ koja predstavlja veliki izazov za održavanje mirovnih ugovora (Kerr 2010b: 116). Starčević (2012) nastoji prikazati aktualnu problematiku vezanu uz definiranje ljudske sigurnosti citirajući Parisa (2015): „Ako se ljudska sigurnost odnosi na sve, faktički se ne odnosi ni na što.“ Naime, čitav koncept je nedovoljno određen, precizan, i nekorektan pa obuhvaća gotovo sve i zapravo ne podrazumijeva ništa.

Kerr (2010a) je osobito istaknula ulogu države u jačanju ljudske sigurnosti. Ona smatra da je na prvom mjestu „odgovornost za sprječavanje“ koja podrazumijeva sprječavanje političkog nasilja između država. Sprječavanje sukoba uglavnom nailazi na razne prepreke pa je „odgovornost za reagiranje“ idući korak i on uključuje mogućnost vojne intervencije u humanitarne svrhe. Posljednji korak, „odgovornost za obnovu“, provodi se nakon vojnih intervencija u svrhu obnove države koja je sudjelovala u konfliktu (Kerr 2010a). S druge strane, kad je riječ o nevojnim prijateljama poput pothranjenosti ili gladi, država također ima ključnu ulogu u rješavanju nastalih problema. Kerr citira Lodgaardu koji predlaže sigurnost kao „dvostruki koncept dr-

---

¹ Franklin D. Roosevelt's "Four freedoms speech". *Annual Message to Congress on the State of the Union*: 01/06/1941. <http://goo.gl/U7UOQe> (pristupljeno 2. veljače 2015).

žavne sigurnosti i ljudske sigurnosti", pri čemu prvi koncept znači obranu teritorija, dok bi prema drugome ljudi bili zaštićeni od fizičkog nasilja (Kerr 2010b: 126).

SIGURNOST HRANE

Sigurnost hrane jedna je od sedam glavnih prijetnji ljudskoj sigurnosti. Sloboda od oskudice, koja podrazumijeva zadovoljenje temeljnih ljudskih potreba, uključujući i potrebu za hranom, u samoj je biti koncepta ljudske sigurnosti. Na Svjetskom samitu o hrani 1996. iznijeta je sljedeća definicija sigurnosti hrane:

Sigurnost hrane postoji kad svi ljudi u bilo koje doba imaju i fizički i ekonomski pristup dovoljnoj količini sigurne i nutritivne hrane koja zadovoljava njihove prehrambene potrebe koje traži zdrav i aktivan život.²

Ova široko prihvaćena definicija ukazuje na sljedeće dimenzije sigurnosti hrane: (1) dostupnost (*Food availability*) dovoljne količine hrane odgovarajuće kvalitete, isporučene putem domaće proizvodnje ili uvoza (uključujući i pomoć u hrani); (2) pristup (*Food access*) pojedincima do adekvatnih resursa (prava) radi stjecanja odgovarajućih namirnica za nutritivnu prehranu; (3) korištenje (*Utilization*) hrane kroz odgovarajuću prehranu, čistu vodu, sanitarnu i zdravstvenu skrb³ do postizanja prehrambenog blagostanja u kojem su zadovoljene sve fiziološke potrebe, te (4) stabilnost (*Stability*) koja znači u svakom trenutku omogućen pristup odgovarajućoj hrani stanovništvu, kućanstvima ili pojedincima.

Young (2004), između ostalog, piše o novim izazovima sigurnosti hrane i kao prvi problem ove definicije naglašava obradu podataka. Većina dostupnih analiza mjeri kilokalorije po danu te ih zatim preslikava na nacionalnu razinu što uzrokuje probleme prilikom statističkih obrada. Drugo, mnogim ljudima hrana je povremeno dostupna, ali su izloženi i oskudici koju uzrokuju prirodne katastrofe, dok definicija naglašava da hrana treba biti dostupna u svakom trenutku. Treće, sigurnost hrane podrazumijeva dovoljnu količinu sigurne i nutritivne hrane. Međutim, prehrana s dovoljno kalorija, ali s manjkom proteina, hranjivih tvari ili vitamina rezultira nedostatkom mikronutrijenata. Taj nedostatak smatra se drugom vrstom pothranjenosti i od njega u svijetu pati preko dvije milijarde ljudi (Young 2004).

Shepherd (2012) naglašava da je ova široko prihvaćena definicija sigurnosti hrane apsolutna i, iako je plemenito težiti tome da svi ljudi u svakom trenutku imaju dovoljno hrane, teško je tu tezu koristiti kao okvir za procjenu sadašnje situacije ili uspješnosti političkih projekata. Prema podacima iz 2010., preuzetima sa stranica

² *Food security: Policy Brief*. 2006. FAO.

³ Definicija zdravlja koju je dr. Andrija Štampar dao 1926. glasi: „Zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti.“ <http://www.stampar.hr/hr/svjetski-dan-mentalnog-zdravlja-10-listopada-2014> (pristupljeno 1. srpnja 2015).

FAO-a⁴, oko milijardu ljudi gladuje i za mnoge od njih glad je sigurnosna prijetnja pa oni riskiraju prijevremenu smrt zbog nedostatka hrane i nedovoljne otpornosti na ozljede, a glad dramatično ograničava i fizički i kognitivni razvoj djece. Parafrazirajući Bootha (1997: 111), Shepherd naglašava da bez obzira na to da li elite, koje definiraju sigurnosne planove, taj problem smatraju sigurnosnim ili ne, to je i dalje egzistencijalna prijetnja za milijardu gladnih ljudi. Nadalje, Shepherd razmatra glad kao sigurnosni problem pritom navodeći kako sigurnosne elite smatraju da je glad udaljena, lako oprostiva i bezopasna. No, unatoč tim razlozima, zaključuje kako nijedan razlog nije dovoljno opravdanje za isključenje gladi iz sigurnosnih razmatranja (Shepherd 2012).

UZROCI GLADI

Između ostalog, i pothranjenost je neizravna posljedica rata. U mnogim svjetskim zonama sukoba na svaku smrt u borbi dodatnih 10 ili više ljudi oboli od ratom pogoršanih bolesti i pothranjenosti. Međunarodni odbor za pomoć (The International Rescue Committee) procjenjuje da u Demokratskoj Republici Kongo uz svaku nasilnu smrt postoji oko 50 neizravnih smrti koje rijetko izazivaju političku pozornost i uglavnom ostaju nezamijećene. U studiji objavljenj u Africi 1994., Reginald Green tvrdi da je nedostatak hrane i medicinskih usluga, u kombinaciji s fizičkim stresom, ubio dvadesetak puta više ljudi nego bombe, metci i hladan čelik.⁵

Glad i pothranjenost prije svega su uzrokovani siromaštvom, razlikama u prihodima, nemogućnošću pristupa zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, čistoj vodi i sanitarijama.⁶ Neki od uzroka siromaštva su elementarne nepogode, štetočine ili epidemije bolesti, ekonomski šokovi, demonstracije i sukobi, utjecaj okoliša te šokovi poput bolesti ili smrti u obitelji.⁷

Barnett (2010) naglašava da većina ratova rezultira ekološkom degradacijom⁸ pa su posljedice ratnih djelovanja vidljive još dugo nakon prestanka sukoba. Barnett spominje i ekonomsku problematiku jer rat sprječava investicije, iscrpljuje radnu snagu i rezultira porastom duga i smanjenjem proizvodnje hrane.

Na internetskim stranicama Svjetskog programa za hranu (World Food Programme – WFP), agencije Ujedinjenih naroda ovlaštene za suzbijanje gladi, navedeni su podatci na temelju kojih možemo kategorizirati gladne. Prema statistikama Organizacije za prehranu i poljoprivredu UN-a (FAO) za 2014., na svijetu ima 805 milijuna

⁴ akronim od *engl.* Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizacija za prehranu i poljoprivredu Ujedinjenih naroda)

⁵ *Human Security Report, The Hidden Costs of War. 2006*

⁶ *Guide on legislating for the right to food, 2009, FAO.*

⁷ *Guide to conducting a right to food assessment. 2009, FAO.*

⁸ Tomašević i Vuletić (2014) navode da je ekološka degradacija posljedica čovjekove agresije na biosferu, čime su problemi ugrožavanja okoliša i života prerasli od lokalnih u globalne probleme.

gladnih, a većina ih živi u zemljama u razvoju⁹ – tri četvrtine svih gladnih ljudi živi uglavnom u azijskim i afričkim selima. FAO procjenjuje da oko polovice gladnih ljudi živi u krajevima koji su pod čestim utjecajem prirodnih katastrofa. Ostalih 20% su obitelji bez zemlje, dok ih oko 10% živi u zajednicama čija egzistencija ovisi o uzgoju, ribolovu ili šumskim resursima. Preostalih 20% živi u barakama na periferijama najvećih gradova u zemljama u razvoju. Procjenjuje se da je u zemljama u razvoju 146 milijuna djece pothranjeno zbog akutne ili kronične gladi.¹⁰ Do 17 milijuna djece je rođeno pothranjeno zbog neadekvatne prehrane žena prije i tijekom trudnoće, a 50% trudnica u zemljama u razvoju ima manjak željeza što uzrokuje smrt 315.000 žena godišnje zbog krvarenja tijekom poroda. Zbog toga je ženama, a posebno trudnicama i dojiljama, potreban povećan unos hrane u organizam.¹¹

Tablica 1. Broj pothranjenih (u milijunima) i postotak (%) pothranjenih

	1990-1992.		2000-2002.		2005-2007.		2008-2010.		2012-2014.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
SVIJET	1 014,5	18,7	929,9	14,9	946,2	14,3	840,5	12,1	805,3	11,3
RAZVIJENE REGIJE	20,4	< 5	21,1	< 5	15,4	< 5	15,7	< 5	14,6	< 5
REGIJE U RAZVOJU	994,1	23,4	908,7	18,2	930,8	17,3	824,9	14,5	790,7	13,5
AFRIKA	182,1	27,7	209,0	25,2	211,8	22,6	216,8	20,9	226,7	20,5
Sjeverna Afrika	6,0	< 5	6,5	< 5	6,4	< 5	5,6	< 5	12,6	6,0
Sub-saharska Afrika	176,0	33,3	202,5	29,8	205,3	26,5	211,2	24,4	214,1	23,8
AZIJA	742,6	23,7	637,5	17,6	668,6	17,4	565,3	14,1	525,6	12,7
Kavkaz i centralna Azija	9,6	14,1	10,9	15,3	8,5	11,3	7,4	9,5	6,0	7,4
Istočna Azija	295,2	23,2	222,2	16,0	218,4	15,3	185,8	12,7	161,2	10,8
Jl Azija	138,0	30,7	117,7	22,3	103,3	18,3	79,3	13,4	63,5	10,3

⁹ O tome je li ispravno upotrijebiti pojam „zemlje u razvoju“, koji je danas općeprihvaćen, svojevremeno je vođena rasprava. Predlagani su različiti nazivi, npr., „nerazvijene zemlje“, „zemlje s malim dohotkom“, „prenapučene zemlje“, „siromašne nacije“ itd. Ovaj posljednji naziv smatra se zadovoljavajućim (Mileta 1979: 265).

¹⁰ *Frequently Asked Questions*, 2015, WFP.

¹¹ *Frequently Asked Questions*, 2015, WFP.

	1990-1992.		2000-2002.		2005-2007.		2008-2010.		2012-2014.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Južna Azija	291,7	24,0	272,9	18,5	321,4	20,2	274,5	16,3	276,4	15,8
Zapadna Azija	8,0	6,3	13,8	8,6	17,0	9,3	18,3	9,1	18,5	8,7
LATINSKA AMERIKA I KARIBI	68,5	15,3	61,0	11,5	49,2	8,7	41,5	7,0	37,0	6,1
Karibi	8,1	27,0	8,2	24,4	8,4	23,7	7,6	20,7	7,5	20,1
Latinska Amerika	60,3	14,4	52,7	10,7	40,8	7,7	33,9	6,1	29,5	5,1
OCEANIJA	1,0	15,7	1,3	16,5	1,3	15,4	1,3	13,5	1,4	14,0

Izvor: FAO, 2014. (sistematizacija autorice)

AKCIJE MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

Govoreći o institucionalnim akcijama koje spadaju u okvire međunarodne sigurnosti bitno je spomenuti akcije nekih međunarodnih organizacija. Na zasjedanju Opće skupštine Ujedinjenih naroda u New Yorku, u rujnu 2000., usvojena je Milenijska deklaracija koja utvrđuje milenijske razvojne ciljeve koje su prihvatili predstavnici 189 zemalja članica UN-a (Žužul 2006). Osam je milenijskih ciljeva: iskorjenjivanje ekstremnog siromaštva i gladi, uvođenje općeg osnovnog obrazovanja, davanje većih prava ženama, smanjivanje stope smrtnosti djece, poboljšanje zdravlja majki, borba protiv HIV/AIDS-a, malarije i drugih bolesti, osiguravanje održivog razvoja i razvijanje globalnog partnerstva. U izvješću UN-a o milenijskim ciljevima za 2014.¹² navodi se da je 1990. gotovo polovica stanovništva u regijama u razvoju živjela s manje od 1,25 dolara dnevno. Ova stopa je do 2010. pala na 22% smanjenjem broja ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu za 700 milijuna. Cilj da se prepolovi udio ljudi bez pristupa izvorima pitke vode postignut je 2010., pet godina prije isteka roka. Udio pothranjenih ljudi u regijama u razvoju smanjen je s 24% od 1990. do 1992. na 14% u razdoblju 2011.–2013. Međutim, napredak je usporen u prošlom desetljeću. U južnoj Aziji i Africi živi većina stanovništva koja raspolaže s manje od 1,25 dolara dnevno. Trećina od 1,2 milijarde ekstremno siromašnih živi u Indiji. Unatoč značajnom napretku, Kina je na drugom mjestu, a slijede ju Nigerija (8,9%), Bangladeš (5,3%) i Demokratska Republika Kongo (4,6%)¹³.

¹² *The Millennium Development Goals Report 2014*

¹³ *Ibid.*

Organizacija za prehranu i poljoprivredu UN-a (FAO) u publikaciji *The right to food* (2005) objavljuje dobrovoljne smjernice kojima se služe vlade pojedinih država kako bi utvrdile ekonomska, socijalna i kulturna prava svojih građana, te poduzele odgovarajuće mjere u svrhu njihovog ostvarenja. FAO ističe da omogućiti pravo na hranu ne znači da država treba svakome dati hranu, nego je potrebno ljudima osigurati ekonomski i geografski pristup hrani¹⁴. Vladine politike i programi trebaju omogućiti ljudima stjecanje zemlje kako bi mogli uzgajati hranu za sebe i svoje obitelji.

Nadalje, Svjetski program za hranu (WFP), koristeći se suvremenim tehnologijama, na svojim stranicama objedinjuje i analizira podatke o domaćinstvima s raznim prostornim podacima. Nakon svjetske krize koja je 2008. i 2009. zahvatila hranu, gorivo, financije i ekonomiju, WFP je uspostavio *online* bazu podataka s cijenama hrane koja pokriva oko 70 zemalja i više od 1000 tržišta. Informacije prikupljene na tržištima ili putem nacionalnih institucija objavljuju se u tromjesečniku *The Market Monitor*, biltenu koji izvještava o trendovima cijena hrane u ugroženim zemljama¹⁵.

Međutim, prema nedavnom istraživanju koje je financirala Europska unija, predviđa se da će se do 2050. broj stanovnika u Africi udvostručiti na dvije milijarde, dok će se zemljište raspoloživo za kultivaciju smanjiti zbog klimatskih promjena, nestašice vode i povećanja broja stoke (Paciello 2015). Također je u nedavnom istraživanju Instituta za razvojne studije (Institute of Development Studies) i konfederacije Oxfam utvrđeno da će zbog klimatskih promjena do 2050. cijene hrane porasti 20–60 posto što će uvelike ugroziti ispunjenje milenijskog cilja smanjenja gladi u svijetu (Paciello 2015).

SIGURNOST HRANE I SUKOBI

Nastojeći utvrditi poveznicu između sukoba i nesigurnosti hrane, Teodosijević (2003) na temelju iskustva iz Sudana i Afganistana opisuje štetne posljedice rata. Od 1983. do 1993. ratom uzrokovano veliko raseljavanje sudanskog stanovništva dovelo je do krčenja šuma u velikim razmjerima što je povećalo eroziju tla te su do 1990. izgubili oko 6,6 milijuna grla stoke, 2 milijuna ovaca i 1,5 milijuna koza (Teodosijević 2003: 19). Nadalje, do 1984. gotovo 10% od ukupno 5,8 milijuna snažnih stanovnika Etiopije, u dobi od 18 do 40 godina, bili su u vojsci. Smatra se da je otprilike trećina od 300 tisuća demobiliziranih vojnika koji su se vratili kućama nakon sukoba 1991. ranjeno ili onesposobljeno (Teodosijević 2003: 20). *Human Security Report* (2005) navodi da u većini sukoba daleko više ljudi umire od bolesti i neishranjenosti nego od borbe. Kao primjer je poslužila studija slučaja koju su proveli Lacina i Gleditsch, a odnosi se na usporedbu procijenjenih smrti u devet afričkih ratova od kraja Drugog svjetskog rata. Ukupne procjene su izvučene iz raznih izvora te uključuju stradale u borbama, ali i daleko veći broj umrlih zbog pogoršanja bolesti ili pothranjenosti.

¹⁴ *Budget work to advance the right to food*, 2009., FAO.

¹⁵ *Food security analysis: understanding vulnerability*, 2013., WFP.

Tablica 2. Procijenjen udio smrti u borbi u ukupnom broju umrlih tijekom rata

Država	Godine	Procijenjen ukupan broj smrti tijekom rata	Broj smrti zbog bitke	Postotak smrti zbog bitke u ukupnom broju smrti tijekom rata
SUDAN (Pobunjenički pokret Anya Nya)	1963-1973.	250 000 – 750 000	20 000	3–8%
NIGERIJA (Pobunjenici iz regije Biafra)	1967-1970.	500.000 – 2 milijuna	75 000	4–15%
ANGOLA	1975-2002.	1,5 milijuna	160 475	11%
ETIOPIJA (nisu uključeni pobunjenici iz Eritreje)	1976-1991.	1 – 2 milijuna	16 000	ž 2%
MOZAMBIK	1976-1992.	500 000 – 1 milijun	145 400	15–29%
SOMALIJA	1981-1996.	250 000 – 350 000 (do sredine 1990-ih)	66 750	19–27%
SUDAN	1983-2002.	2 milijuna	55 000	3%
LIBERIJA	1989-1996.	150 000 – 200 000	23 500	12–16%
DR KONGO	1998-2001.	2,5 milijuna	145 000	6%

Izvor: Human Security Report, 2005. (sistematizacija autorice)

Brinkman i Hendrix (2011) iznose pregled veza između nesigurnosti hrane i nasilnih sukoba. U veljači 2011. indeks cijena hrane je dosegao vrhunac i uzrokovao neredu diljem sjeverne Afrike i Bliskog istoka. Međutim, je li nesigurnost hrane sama po sebi uzrok sukoba? Brinkman i Hendrix potvrdno odgovaraju na to pitanje. Države koje imaju visok udio uvoza hrane, a njihova kućanstva troše veliki postotak prihoda na prehranu, posebno su osjetljiva na poskupljenja hrane (Brinkman i Hendrix 2011). Simmons (2013) navodi da je drastično povećanje cijena žitarica 2008. godine uzrokovalo građanske nemire u više od 40 zemalja. Nadalje, u rujnu 2010. građani Mozambika su se pobunili na odluku vlade o poskupljenju kruha. Suzbijanje nemira rezultiralo je ozljedama i smrću (Simmons 2013).

Zbornik *Building Sustainable Agriculture for Food Security in the Euro-Mediterranean Area: Challenges and Policy Options* (2015), kojeg je uredila Maria Cristina Paciello, rezultat je dvogodišnjeg istraživanja na temu sigurnosti hrane i poljoprivrede na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi (MENA)¹⁶, području koje se zbog velikog oslanjanja na uvoz hrane smatra jednom od najnesigurnijih prehrambenih regija. Budući da zemlje Bliskog istoka i sjeverne Afrike uvozom zadovoljavaju velik postotak svojih

¹⁶ MENA – akronim od *engl.* Middle East and North Africa: Bliski istok i sjeverna Afrika

prehrambenih potreba, porast cijena hrane 2007. uzrokovao je mnoge ekonomske probleme što je dovelo do siromaštva i političke nestabilnosti (Paciello 2015).

Nadalje, sukob u zapadnom Sudanu, koji je izbio 2004., predstavlja trajni slučaj rata hranom (*food wars*), koncept koji koristi glad kao oružje u aktivnom sukobu i nesigurnost hrane koja nastaje kao posljedica (Simmons 2013). U globalnoj poljoprivredi gubitci zbog sukoba su iznosili u prosjeku 4,3 milijarde dolara godišnje od 1970. do 1997., što premašuje pomoć u hrani tim zemljama (Simmons 2013: 12). Nadalje, Simmons (2013: 13) kao primjer navodi situaciju u Somaliji 2008. i 2009. kad su prijevoznici koji su dopremali pomoć u hrani bili dužni platiti polog jednak vrijednosti hrane da bi osigurali svoj dolazak na odredište. Istraživanja Instituta za razvojne studije pokazala su da su u Etiopiji i Eritreji djeca izložena ratu u razdoblju 1998.–2000. više zakržljala nego djeca izvan ratne zone, te da su djeca na gubitničkom teritoriju (Eritreja) značajno više pogođena (Simmons 2013).

Slobodanka B. Teodosijević navodi kako su u siromašnim zemljama od 1990. do 2001. prevladavali unutarnji sukobi (građanski ratovi) oko vlasti. Između 1970. i 1995. u osam od 25 najvećih sukoba smrtno je stradalo više od 7% stanovništva, a milijuni su postali raseljene osobe i izbjeglice (Teodosijević 2003: 2). Teodosijević navodi da je u suvremenim međunarodnim sukobima glad u pravilu kolateralna, dok se u građanskim ratovima glad često koristi kao ciljano oružje i protiv boraca, i protiv civila. Tako su u ljeto 1992. ljudi iz najmanje 32 zemlje kao posljedice oružanih sukoba pretrpjeli pothranjenost, ograničenja u pristupu hrani i akutnu nestašicu hrane. Nastojeći utvrditi u kojoj mjeri sukobi utječu na poljoprivredu i proizvodnju hrane, Teodosijević je na uzorku od 38 zemalja, koje su od 1961. do 2000. iskusile konflikt, izdvojila podatke koji prikazuju stopu proizvodnje u razdobljima rata i mira. Podatci su podijeljeni u sljedeća razdoblja: pet godina prije sukoba, tijekom rata ili građanskog sukoba, pet godina poslije sukoba i u razdoblju mira koje ne uključuje već spomenute periode. Rezultati prikazani u tablici 3 pokazuju značajan pad proizvodnje tijekom sukoba u usporedbi s prethodnim razdobljem (Teodosijević 2003: 11).

Tablica 4. prikazuje kako utjecaj sukoba na proizvodnju hrane dovodi do niže svakodnevne opskrbe energijom po osobi dnevno (*daily energy supply* – DES). Kao posljedica sukoba, svakodnevna opskrba energijom po osobi dnevno pada za oko 7 posto (Teodosijević 2003: 13).

Tablica 3. Indeks proizvodnje u razdobljima rata i mira

	PET GODINA PRIJE SUKOBA	TIJEKOM SUKOBA	PET GODINA NAKON SUKOBA	RAZDOBLJE MIRA
INDEKS RAZINE PROIZVODNJE POLJOPRIVREDE PO STANOVNIKU	117,5 (YYY)	107,2 (YN)	101,7 (Y)	...
INDEKS RAZINE PROIZVODNJE HRANE PO STANOVNIKU	113,4 (YYY)	103,8 (NY)	101,3 (Y)	...
INDEKS STOPE RASTA RAZINE PROIZVODNJE POLJOPRIVREDE	3,29% (YNN)	0,64% (YY)	3,85% (N)	2,90%
INDEKS STOPE RASTA PROIZVODNJE POLJOPRIVREDE PO STANOVNIKU	0,42% (YNN)	- 1,53% (YY)	1,23% (N)	- 0,07%
INDEKS STOPE RASTA PROIZVODNJE HRANE	3,56% (YNN)	0,84% (YY)	4,06% (N)	2,81%
INDEKS STOPE RASTA PROIZVODNJE HRANE PO STANOVNIKU	0,64% (YNN)	- 1,32% (YY)	1,44% (Y)	- 0,17%

Izvor: FAO i SIPRI. U: Teodosijević 2003. (sistematizacija autorice)

Tablica 4. Utjecaj sukoba na prosječnu proizvodnju hrane

	PET GODINA PRIJE SUKOBA	TIJEKOM SUKOBA	PET GODINA NAKON SUKOBA	RAZDOBLJE MIRA
OPSKRBA ENERGIJOM PO OSOBI DNEVNO (DES)	2224 (YNN)	2077 (YY)	2193 (N)	2209
POMOĆ U HRANI	50,432 (YNN)	195,529 (YY)	114,424 (Y)	68,387
UVOZ ŽITARICA	358,308 (NNN)	0,64% (YY)	466,682 (N)	350,449

Izvor: FAO i SIPRI. U: Teodosijević 2003. (sistematizacija autorice)

Brinkman i Hendrix (2011) citiraju Colliera (2003) navodeći kako postoji visoka korelacija između nesigurnosti hrane i političkog sukoba jer su to simptomi niskog razvoja. Sukob obično donosi porast vojne potrošnje i domaće uporabe vojne sile, a i jedno i drugo doprinosi nesigurnosti hrane i gladi djece. Procjenjuje se da je građanski rat u Južnom Sudanu do 2000. godine ostavio 2,6 milijuna ljudi u potrebi za hranom, a zbog sukoba u Darfuru 2003. Svjetski program za hranu (WFP) je morao osigurati mjesečne obroke za gotovo sve te ljude (Brinkman i Hendrix 2011). Protesti 2007. i 2008., kao i Arapsko proljeće¹⁷ svakako su obnovili zanimanje za cijene hrane i nesigurnost hrane kao moguće katalizatore sukoba. Sahel, koje si proteže od Mauritanije i Senegala na zapadu do Eritreje, Etiopije i Sudana na istoku, posebno je istaknut u tim raspravama. U Sahelu živi 125 milijuna ljudi i u njemu su neke od najsiromašnijih zemalja na svijetu. Države Čad, Mali, Niger i Eritreja 2012. godine bile su na samom dnu u smislu ljudskog razvoja. Stopa pothranjenosti se kreće u rasponu do čak 65% u Eritreji (Hendrix i Brinkman 2011).

Teodosijević se pita je li glad uzrok rata. U Mozambiku je glad dovela do toga da su siromašni državni vojnici održavali nasilje, odnosno često su poduzimali akcije kako bi zaštitili zalihe hrane. Nakon što su vojnici preusmjerili znatne količine hrane, pljačkanje se uvelike smanjilo (Teodosijević 2003). Napadi na sigurnost hrane i namjerna upotreba gladi kao oružja najočitiiji su u opsadnom ratovanju i taktici „spaljene zemlje“ („*scorched earth*“). Napadi „propuštanjem“ ili „nečinjenjem“ (*omission*) znače državnu nesuradnju u pružanju pomoći potrebitom stanovništvu u područjima pod okupacijom pobunjenika. U Sudanu je 1990. vlada prodala zalihe žitarica kako bi pomogli financiranje rata, no odbili su proglasiti krizno stanje ili omogućiti olakšice izgladnelima na oporbenim područjima (Teodosijević 2003). Procjenjuje se da udio pomoći u hrani, koji učinkovito dolazi do ciljanih skupina, iznosi svega 10–12 posto od ukupnog broja. Ovaj neuspjeh se može pripisati zaraćenim stranama koje koriste glad kao oružje da bi, uništavajući pomoć u hrani, oslabili jedni druge (Teodosijević 2003). Flores (2004) navodi sukobe i ekonomske probleme kao glavni uzrok više od 35% hitnih stanja u vezi s hranom između 1992. i 2003., u odnosu na oko 15% od 1986. do 1991. Više od polovice zemalja u kojima je neishranjenost najrasprostranjenija 1990-ih iskusile su sukobe (Flores 2004).

Sigurnost hrane je pojam koji je u posljednjih nekoliko desetljeća došao u centar razmatranja znanstvenika diljem svijeta. Nadalje, u svjetlu Arapskog proljeća pojačana je pozornost na sigurnost hrane u kontekstu euro-mediteranskih odnosa (Grand i Sottolotta 2015). Euro-mediteransko partnerstvo potpisano je između Europske unije i mediteranskih zemalja partnera 1995. na konferenciji u Barceloni. Ključni cilj liberalizacije trgovine među partnerima je stvaranje dubokog područja euro-mediteranske slobodne trgovine čija je ideja uklanjanje prepreka za trgovinu i investicije između Europske unije i južnih zemalja Mediterana (Diehl, Hamadeh i Jaber 2015).

Jedan od glavnih problema razvoja održive poljoprivrede u europsko-mediteranskoj regiji, a posebice u zemljama koje nisu članice Europske unije, zajednička je

¹⁷ Arapsko proljeće je naziv za prve lančane društvene prosvjede za političke i ekonomske reforme u arapskom svijetu, koji su započeli u Tunisu i Egiptu te se potom proširili na osam od ukupno 22 arapske zemlje (Osrečki 2013).

poljoprivredna politika (CAP), koja ograničava ravnopravno sudjelovanje proizvođača iz tih zemalja na tržištu Europske unije. Dok proizvođači mediteranskih proizvoda iz Europske unije smatraju da je potpora za proizvodnju tih proizvoda relativno niska i odbijaju prihvatiti dodatnu konkurentnost cijena, zemlje članice sa sjevera Europe, koje već doprinose proračunu, odbijaju financirati dodatne kompenzacijske programe i programe podrške u južnim zemljama, što u konačnici dovodi do zastoja u procesu integracije i održivog razvoja agrikulture u europsko-mediteranskom području, posebice na južnim obalama (Lovec 2015). Mali siromašni farmeri suočeni su s nizom prepreka za uspješno bavljenje poljoprivredom. Problemi s vodom, pogoršani klimatskim promjenama i zahtjevnim zdravstvenim, kvalitativnim i ekološkim standardima Europske unije, pokazali su se izrazito zahtjevnim za male farmere u europsko-mediteranskom području (Gokcekus i Finnegan 2015). Petit (2015) zaključuje da Europska unija može odigrati jedinstvenu i korisnu ulogu u pomoći zemljama južne Europe i Mediterana da se suoče s izazovima sigurnosti hrane putem podrške institucija zaduženih za poticanje ruralnog razvoja.

PREKIDANJE VEZA IZMEĐU NESIGURNOSTI HRANE I SUKOBA

Brinkman i Hendrix navode da čak i vlade krhkih država mogu poduzeti neke korake kako bi ograničile utjecaj visokih međunarodnih cijena na domaće cijene hrane. Pritom je potrebno smanjiti uvozne carine na najniže cijene, smanjiti uvozne kvote i nametnuti izvozna ograničenja zbog povećanja dostupnosti, smanjiti porez i povećati subvencije kako bi se smanjile cijene, nametnuti kontrolu cijena da bi se zadržala cjenovna stabilnost te otpustiti pričuve hrane radi povećanja zaliha (Brinkman i Hendrix 2011: 13). Brinkman i Hendrix (2013) tvrde da ako hrana može biti katalizator sukoba, onda poboljšanje sigurnosti hrane može smanjiti tenzije i pridonijeti stabilizaciji okoline. Ipak, i intervencije kod sigurnosti hrane mogu postati izvor sukoba ili, ako nisu dobro realizirane, mogu dodatno narušiti tržišta hrane i potisnuti lokalnu proizvodnju. No, ako su programi pravilno implementirani, začarani krug nesigurnosti hrane i sukoba može se transformirati u stanje stabilnosti koje pruža mir i reducira pokretače sukoba, npr. nejednakost, obnavlja društveno povjerenje, poboljšava socijalnu koheziju i gradi legitimitet i sposobnost vlada. U mnogim slučajevima su navedeni rezultati generirani kroz intervencije, odnosno uključivanje različitih skupina u društveno aktivne procese (Brinkman i Hendrix 2011).

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Glad i pothranjenost jako utječu na razvoj ljudskog bića te samim tim predstavljaju jednu od sedam glavnih prijetnji ljudskoj sigurnosti. Većinu rada posvetili smo pitanju sigurnosti hrane, nastojeći pritom doći do podataka koji bi nam mogli ukazati na vezu između problema hrane i pitanja međunarodne sigurnosti. Prema procjenama, na svijetu je trenutačno 146 milijuna pothranjene djece, uglavnom u zemljama u razvoju. Statistički podatci o gladnima u ratom pogođenim zemljama omogućuju

nam da pronađemo poveznicu između gladi i sukoba. Pritom je vidljiv utjecaj sukoba na sigurnost hrane, kao i pojava sukoba zbog nesigurnosti hrane. Istraživanja ukazuju na to da je tijekom sukoba u nerazvijenim zemljama i do dvadeset puta više ljudi stradalo zbog nedostatka hrane nego tijekom ratnih borbi. Navodeći dodatne primjere sukoba koji su doveli do manjka hrane, a time i do bolesti i smrti, uvidjeli smo snažnu poveznicu između nesigurnosti hrane i sukoba, odnosno ugrožavanja međunarodne sigurnosti.

Pojedine međunarodne organizacije ulažu velike napore u rješavanje problema nastalih zbog gladi i nesigurnosti hrane. Provođenje milenijskih ciljeva, akcije FAO-a i aktivnosti Svjetskog programa za hranu pokazatelj su napretka u području sigurnosti hrane. Međutim, unatoč hvalevrijednom trudu, potrebni su daljnji napori i uključenost čitave zajednice kako zadani ciljevi ne bi ostali nedostižni.

Već spomenute polemike oko definiranja ljudske sigurnosti dovele su do sljedeće dileme: treba li glad smatrati sigurnosnim pitanjem ili je riječ o prirodnom fenomenu? Važno je naglasiti da je glad bitan faktor ljudske i međunarodne sigurnosti jer nedostatak adekvatne prehrane služi kao akcelerator sukoba, ali je glad i jedna od strašnih posljedica ratnih razaranja. Predviđanja ukazuju na povećanje broja stanovnika, osobito u zemljama u razvoju koje su najviše pogođene ratom i glađu. I klimatske promjene dovest će do porasta cijena hrane što će dodatno utjecati na pogoršanje sigurnosne situacije. Ove prijetnje predstavljaju veliki izazov za nacionalnu sigurnost, a samim tim i za međunarodnu sigurnost.

LITERATURA

- Barnett, J. 2010. Ekološka sigurnost. U: *Suvremene sigurnosne studije*, ur. A. Collins. Zagreb: Politička kultura. Str. 210–232.
- Bilandžić, M. 2014. *Sjeme zla: uvod u studije terorizma*. Zagreb: Despot infinitus.
- Brinkman, H. J.; Hendrix, C. S. 2011. *Food Insecurity and Violent Conflict: Causes, Consequences, and Addressing the Challenges*. World Food Programme. <http://goo.gl/cTGbs6> (pristupljeno 9. ožujka 2015.).
- Brinkman, H. J.; Hendrix, C. S. 2013. *Food Insecurity and Conflict Dynamics: Causal Linkages and Complex Feedbacks*. <http://goo.gl/XKb7b9> (pristupljeno 17. ožujka 2015.).
- Budget work to advance the right to food*. 2009. Rim: FAO. <http://www.fao.org/3/a-i0717e.pdf> (pristupljeno 19. veljače 2015.).
- Collins, A., ur. 2010. *Suvremene sigurnosne studije*. Zagreb: Politička kultura.
- Corona, D. 2015. Allowing or Banning Genetically Modified Food and Feed. U: ur. M. C. Paciello. Str. 85–106. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Diehl, K.; Hamadeh, S. K.; Jaber, L. S. 2015. Livestock and Food Security in the Arab region: Policy Impact within the Euro-Mediterranean Framework. U: ur. M. C. Paciello. Str. 61–81. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>

- Ferragina, E.; Canitano, G. 2015. Geopolitical Implications of Water and Food Security in Southern and Eastern Mediterranean Countries. U: ur. M. C. Paciello. Str. 33–56. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Food security analysis: understanding vulnerability*. 2013. World Food Programme. <http://goo.gl/joP95T> (pristupljeno 18. travnja 2015.).
- Food security: Policy Brief*. 2006. FAO. <http://goo.gl/eP7hEB> (pristupljeno 29. veljače 2015.).
- Frequently Asked Questions*. 2015. World Food Programme. <https://www.wfp.org/hunger/faqs> (pristupljeno 13 travnja 2015.).
- Flores, M. 2004. *Conflicts, Rural Development and Food Security in West Africa*. ESA Working Paper No. 04-02. FAO. <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/007/ae057e/ae057e00.pdf> (pristupljeno 19. ožujka 2015.).
- Gokcekusm, O.; Finnegan, C. M. 2015. Small Farmers' Collective Action Problems in Crop Switching and Adopting Higher Food Standards: How Could the EU Help Foster Sustainable Development? U: ur. M. C. Paciello. Str. 157–173. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Grandi, L. K.; Sottilotta, C. E. 2015. The Cross-national Coordination of Urban Food Policies in the Euro-Mediterranean Area: The Urban Food Policy Pact Initiative as a Model for Enhanced Food Security in the South Mediterranean Region. U: ur. M. C. Paciello. Str. 281–304. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Grizold, A. 1998. Međunarodna sigurnost i etnički konflikti. *Politička misao*, sv. 35, br. 4. Str. 22–35. <http://hrcak.srce.hr/32206> (pristupljeno 16. ožujka 2015.).
- Guide on legislating for the right to food*. 2009. Rim: FAO. <http://www.fao.org/3/a-i0815e.pdf> (pristupljeno 24. veljače 2015.).
- Guide to conducting a right to food assessment*. 2009. Rim: FAO. <http://www.fao.org/3/a-i0550e.pdf> (pristupljeno 20. veljače 2015.).
- Human Security Report 2005. Part IV: Counting the indirect costs of war. <http://goo.gl/phCrxh> (pristupljeno 18. travnja 2015.).
- Human Security Report 2005. What is Human Security? <http://goo.gl/tnsKmc> (pristupljeno 18. travnja 2015.).
- Human Security Report 2006. *The Hidden Costs of War*. <http://goo.gl/6prUwY> (pristupljeno 3. ožujka 2015.).
- Kerr, P. 2010a. Human Security and Diplomacy. U: *The Routledge Handbook of Security Studies*, ur. Myriam Dunn Cavelty i Victor Maurer. London – New York: Taylor and Francis Group.
- Kerr, P. 2010b. Ljudska sigurnost. U: *Suvremene sigurnosne studije*, ur. A. Collins. Zagreb: Politička kultura. Str. 114–132.
- Lovec, M. 2015. The European Union's Common Agricultural Policy Reforms and the Sustainability of Agro-food Systems in the Euro-Mediterranean Region: How to Get Trade and Development Back on the Agenda? U: ur. M. C. Paciello. Str. 229–246. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>

- Maurović, M. 2005. Hladni rat: (ne)definicija, početak, interpretacije, percepcije i identifikacije, povezanost unutarnje i vanjske politike. *Pro tempore – časopis studenata povijesti*, br. 2, rujan. Str. 45–60. <http://hrcak.srce.hr/53615> (pristupljeno 17. travnja 2015.).
- Mileta, V. 1979. Zemlje u razvoju i novi međunarodni ekonomski poredak. *Politička misao*, sv. 16, br. 2. Str. 265–286. <http://goo.gl/LKqH2n> (pristupljeno 18. travnja 2015.).
- Millennium Development Goals Report*. 2014. United Nations. <http://goo.gl/s2NM3h> (pristupljeno 13. veljače 2015.).
- Morgan, P. 2010. Sigurnost u međunarodnoj politici: tradicionalni pristupi. U: *Suvremene sigurnosne studije*, ur. A. Collins. Zagreb: Politička kultura. Str. 29–52.
- Nuruzzaman, M. 2006. Paradigms in conflict: The Contested Claims of Human Security, Critical Theory and Feminism. *Cooperation and Conflict*, 41(3), 258–303.
- Osrečki A. 2014. Novi mediji i „Arapsko proljeće“. *Politička misao*, 51(2014), 3. Str. 101-122. <http://hrcak.srce.hr/129731> (pristupljeno 18. travnja 2015.).
- Paciello, M. C., ur. 2015. *Zbornik radova međunarodne konferencije Building Sustainable Agriculture for Food Security in the Euro-Mediterranean Area: Challenges and Policy Options*, Rabat 20–21. studenoga 2014. Edizioni Nuova Cultura. Rim. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Petit, M. 2015. Sustainable Mediterranean Agriculture for Food Security? Challenges for the Euro-Mediterranean Relationship. U: ur. M. C. Paciello. Str. 253–277. <http://www.iai.it/sites/default/files/iai-ocp.pdf>
- Popović, P. 2013. Horizontalni aspekt ravnoteže snaga u međunarodnim odnosima. *Politička misao*, sv. 50, br. 3. Str. 58–83. <http://goo.gl/bDO68a> (pristupljeno 17. travnja 2015.).
- Shepherd, B. 2012. Thinking critically about food security. *Security Dialogue*, 43(3), 195–212.
- Simmons, E. 2013. Harvesting Peace: Food Security, Conflict, and Cooperation. *Environmental Change and Security Program Report*, sv. 14, br. 3. <https://goo.gl/fvT9nQ> (pristupljeno 28. ožujka 2016.).
- Starčević, I. V. 2012. *Mirovne operacije u postmoderno doba*. Doktorski rad. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Teodosijević, B. S. 2003. *Armed Conflicts and Food Security*. ESA Working paper No. 03–11. Agricultural and Development Economics Division, FAO. <http://goo.gl/pXJeEk> (pristupljeno 18. ožujka 2015.).
- The Right to Food: Voluntary Guidelines*, 2005. Rim: FAO. <http://www.fao.org/3/a-y7937e.pdf> (pristupljeno 20. veljače 2015.).
- Tomašević L.; Vuletić, S. 2014. Bio-etički i eko-teološki poticaji za zaštitu okoliša i života. *Diacovensia*, sv. 22, br. 3, str. 289–314. <http://goo.gl/bF7n9A> (pristupljeno 18. travnja 2015.).

Young, E. M. 2004. Globalization and food security: novel questions in a novel context? *Progress in Development Studies* 4,1, str. 1–21. <http://goo.gl/AYaON4> (pristupljeno 5. veljače 2015.).

Žužul, M. 2006. Izvješće o milenijskim razvojnim ciljevima. MVEP. <http://goo.gl/mwj5o2> (pristupljeno 12. veljače 2015.).

HUMAN SECURITY: FOOD SECURITY AND HUNGER AS INTERNATIONAL SECURITY DIMENSIONS

Josipa Zubak

SUMMARY

The concept of human security was first highlighted in the UNDP report of 1994 and is based on two freedoms; freedom from want and freedom from fear. The widely accepted World Food Summit definition from 1996 emphasizes the importance of food availability, food access, food use and stability of food as key dimensions of food security. Although usually not the only cause of conflict, food insecurity represents a security threat since it serves as an initiator of violent actions. The presence of hunger and food insecurity increase the probability of protests and riots, which further causes insecurity among the population and leaves long-term consequences to the overall development of the community. On the other hand, conflicts cause the degradation of environment, economic disruption, forced displacement of the population which, in the end, causes hunger and ultimately disease and death. In the last decade, many countries have invested their efforts in law enforcement and strategies aimed at solving the problem of hunger. Countries also seek to activate social groups for participating actively in cooperation with international communities in order to enhance food security and ensure positive transformation.

Key words: security, Human Security, National Security, International Security, Food Security, conflicts, International Organisations.